

JOAQUIM GRAUPERA

Sant Cugat de Traià

La capella es localitza actualment en el terme municipal d'Argentona, però a l'època medieval va pertànyer a la parròquia de Mataró. Es troba situada en un puig de 110 metres sobre el nivell del mar a la banda esquerra de la riera d'Argentona, en el veïnat de Traià, prop de la casa pairal de Ca l'Ànima i Can Pardal. Aquest veïnat mataroní, però, va ser permutat el 1821 per les terres del Pla d'En Boet fins a la Riera i van passar a formar part del terme d'Argentona. Aquest canvi va ser anul·lat tres anys més tard i va ser restablert de forma definitiva el 14 de març de 1840.

El lloc de Traià el trobem documentat des del 29 de gener del 928, quan Romana ven a Sivila i a la seva esposa Dadilde una vinya "in termino de trafiliano".¹ La capella apareix citada per primera vegada el 6 d'octubre del 996, quan el comte Ramon Borrell i la seva esposa Ermessenda de Carcassona permuten amb l'Abat Otó del monestir de Sant Cugat del Vallès, un alou anomenat *Villae Tedberto*, per altres situats a Mata, Argentona, Premià, Vilassar i Teià. En aquest docu-

ment la capella apareix citada amb el nom de Sant Cugat, "...per vestros alios alaudes qui vos abatis de S. Cucufate, qui sunt infra terminos de Mata vel infra terminos de Argentona".²

Quan el 19 de desembre del 1025, els comtes de Barcelona Berenguer Ramon I i Guisla venen a Guadalt les franqueses dels termes del castell de Sant Vicenç, en les afrontacions se citen: "Sive ad ipso puio qui est super ecclesiam

sancti Cucuphati qui dicunt tradiliano herno..."³

El terme de Traià apareix en les afrontacions de vinyes i peces de terres de diversos documents de l'edat mitjana, com vendes, establiments, etc. La referència documental més tardana sobre la capella, la trobem el 17 de febrer del 1362 en la divisió de terres entre els castells de Sant Vicenç i de Mataró. "i així lo dit mas dit Croanyes, sia del terme del castell de

Detall de l'absis.

Foto Joaquim Graupera.

1. ACB.- *Diversorum A*, 2495. Regesta: FÀBREGA, Àngel: *Diplomatari de la catedral de Barcelona*. Vol. I. Arxiu Capitular de la Catedral de Barcelona. Barcelona, 1995. Doc.15, pàgs. 206-207.

2. ACA.- *Cartoral de s.Cugat*, fol. 323, núm. 964.

3. ACA.- *Feudorum Vicarium*

Agustí Pageo i Ballesta
arquitecte

Carrer Gran 52
08310 ARGENTONA, Barcelona
Tel.: 93 797 05 13 Fax: 93 797 05 13

Gabinet Arquitectura
Agustí Pageo

FORN DE PA I PASTISSERIA

Martí

Sant Vicenç y lo saller que es sobre dit mas entre lo qual es dit lladoner y la iglesia de Sant Cugat y tots els masos de traïà que allí son, sien els termens de dit castell de Mataró..."⁴

L'edifici

L'edifici es pot catalogar com una capella preromànica del s. IX-X. Segons Marià Ribas i Bertran, l'edifici es va bastir sobre les restes d'un graner que formava part

trapezoïdal.

Respecte als vestigis de la coberta, els materials trobats en dues de les sitges descobertes mostren fragments corresponents a la coberta que segueix la tècnica de l'encanyissat i també apareixen dovelles que formaven l'arc triomfal que separava el santuari de la nau.

La porta original, al costat sud, resta tapiada pel reforçament de la paret en època barroca afegint-s'hi uns contraforts. A la banda de ponent, s'hi va obrir un nou portal que va propiciar l'enderrocament del primitiu mur preromànic.

No hi ha cap rastre dels finestrals que devien il·luminar el temple, però seguint els exemples d'altres edificis conservats, segurament hi deuria haver una finestra al mur de llevant al mig de l'absis i altres repartides en els murs de migdia.

Els murs que romanen dempeus són totalment llisos sense cap mena d'ornamentació. L'aparell ha estat fet seguint la tècnica del rebla, obrat amb pedres petites i fang amb restes ceràmiques trossegades, de tipus molt humil. En l'interior coneixem l'arrebossat de forma segura, ja que en aparedar el mur de migjorn per a reforçar-lo, l'arrebossat va quedar entremig d'ambdues parets on encara s'hi pot veure, malgrat que no s'hi pot observar cap resta de pintures.

Podem trobar paral·lels amb les esglésies de Sant Esteve de

Montner (Berguedà), Santa Eugènia del Gomar (Bages), Santa Eulàlia de Palauborrell (Alt Empordà) entre d'altres. A la comarca tenim altres edificis de les mateixes característiques com les capelles de Sant Cristòfol de Cabrils, la capella de Santa Anastàsia de Premià i sant Vicenç del castell de Burriac a Cabrera.

En quant al mobiliari litúrgic, a l'interior de la tercera sitja, s'hi va poder trobar una llàntia d'oli molt ben conservada, de ceràmica feta a mà amb quatre petites anses i de forma esfèrica. La boca estava oberta en el seu diàmetre màxim. Juntament amb aquesta llàntia hi havia una cadena de bronze molt desfeta que deuria servir per penjar-la. A la secció arqueològica del Museu de Mataró també es conserven fragments del retaule barroc que presidia la capella. La imatge de sant Jaume de l'esmentat retaule i la campana es conserven encara a la casa dels antics propietaris.

L'advocació medieval de la capella va suscitar un debat a finals del s. XIX entre els historiadors Josep Maria Pellicer i Pagès i Francesc Carreras i Candi. Carreras Candi afirmava que Sant Cugat, en la documentació trobada no feia referència a l'advocació de la capella ja que indicava pertinença. Argumentava que a partir del s. XI, de la capella sols en quedaven runes i en lloc de conservar el record de la seva primitiva advoca-

Segons Marià Ribas i Bertran,

L'edifici es va bastir sobre les restes

d'un graner que formava part d'una

vila romana i que va passar a ser

església en època paleocristiana.

Malgrat això, en les restes

arquitectòniques aparegudes en

l'excavació no s'hi entreveu cap

estructura constructiva anterior al s. X.

na i que va passar a ser església en època paleocristiana. Malgrat que dit autor ho argumenta amb la troballa d'uns fragments d'altar funerari paleocristià, "*mensae oleorum*" i el descobriment de les sitges, en les restes arquitectòniques aparegudes en l'excavació no s'hi

entreveu cap estructura constructiva anterior al s. X.

L'edifici ara, tanmateix, es troba enrunat i l'única part que encara es conserva dempeus són les seves parets laterals i s'entreveu l'estructura de l'absis que encapçala l'església per la banda de llevant. A la capella d'una sola nau rectangular se li encaixa una capçalera

Cataloniae, vol. IV, fol.88.
Transcrit a Carreras (1891),
pàg.29 i pàgs.102-103.

4. Transcrit per CARRERES
(1891), pàgs. 29 i pàgs.118-
122.

**CENTRE ÒPTIC
ARGENTONA**

Carrer Gran, 108
Tel. 93 797 16 50
ARGENTONA

MARIA *assessora tècnico-fiscal
assegurances - gestions*

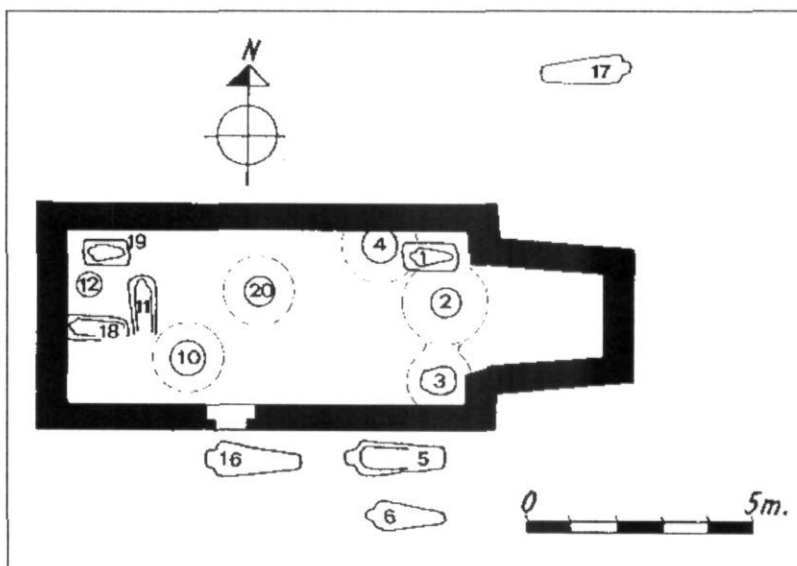
C/ Les Parres, 6-8 - Tel. i Fax 93 797 02 06
ARGENTONA

ció, s'anomenava o es coneixia pel nom del seu darrer propietari el monestir de Sant Cugat del Vallès.⁵ Pel contrari, Josep Maria Pellicer⁶ va afirmar que a l'església estava sota l'advocació de Sant Cugat. El debat va anar lligat també amb la ubicació d'una altra capella argentonina, la de Sant Martí de la Pujada, la localització de la qual es confonia amb de Sant Jaume.

El canvi d'advocació de Sant Cugat a Sant Jaume no es coneix documentalment però en l'estudi de mossèn Mas sobre la capella s'analitza el fet que arreu de Catalunya hi ha altres capelles que canvien l'advocació de Sant Cugat per la de Sant Jaume, però en èpoques diferents.⁷ L'any 1954, l'arqueòleg mataroní Marià Ribas i Bertran, va dirigir una campanya d'excavacions arqueològiques que va permetre descobrir cinc sitges i vuit tombes antropomorfes, així com materials de diversa importància.⁸

La Secció Grup d'Amics de l'Art Romànic del Museu Comarcal del Maresme van estar treballant per la consolidació de les restes i l'adequació de l'entorn i van publicar una extensa monografia sobre aquesta capella,⁹ i en la qual s'estableixen quatre etapes constructives a partir de l'estudi de les restes:

1a. etapa. Època romana: Les restes romanes trobades en l'indret indiquen la presència

Planta de Sant Cugat de Trajà en l'etapa preromànica (s.IX-X). Dibuix Ramon Graupera.

d'aquesta cultura a la zona de la capella. Segurament poden ser material reutilitzats d'una *villae* propera ja que en l'excavació de Ribas no es detecten estructures constructives romanes.

2a. etapa. Època paleocristiana:

La troballa d'una *mensae* que feia de tapadora d'una tomba testifica una àrea cementerial romana que perdura a l'entrada del cristianisme. Aquesta etapa s'estendria entre els segles IV i VII.

3a. etapa. Època preromànica:

El temple apareix documentat des del s. X i a aquesta etapa corresponen les restes conservades fins a l'actualitat. L'edifici pertanyia al cenobi de Sant Cugat del Vallès. Aquesta fase de la capella acabaria a finals de l'edat mitjana, fet testificat per

l'amortització de les sitges. L'última referència documental de la capella correspon al 1406.

4a. etapa. Reformes barroques:

Finalment, en el s. XVII, la capella va ser reformada, acció que va coincidir amb l'etapa que canviaria d'advocació per la de Sant Jaume. L'any 1875, el mal estat de la capella va provocar la supressió de l'aplec que s'hi celebrava la diada de Sant Jaume i es va enrunar definitivament el 9 de setembre de 1881.

BIBLIOGRAFIA

BOLOS, J.; PAGÈS, M. (1981-82): "Les sepultures excavadades a la roca" a *Acta/Mediaevalia: Annex 1. Necròpolis i sepultures medievals de Catalunya*. Universitat de Barcelona. Pàgs.59-103.

- 5. CARRERES (1892)
- 6. PELLICER (1891)
- 7. MAS (1921), pàg. 292.
- 8. RIBAS (1956), pàgs. 89-95.
- 9. GRAUPERA (1989b).

**b
l
a
n
c
a**

- Bacallà
- Olives
- Embotits
- Formatges
- Conserves
- Llegums
- Fruits secs

web: <http://go.fast.to/bacalla>
e-mail: blancacoll@yahoo.com

Pça Vendre P-4 ARGENTONA Tel: 93 756 00 02
Mercat Cerdanyola P-27 MATARÓ Tel: 607 62 22 75
Part.: Sant Narcís, 10 ARGENTONA Tel: 93 797 11 30

**Forn de Pa
Pastisseria**

Tel. 93 797 02 04

DODON

08310 ARGENTONA

BARRAL I ALTET, Xavier (1981): *L'art pre-romànic a Catalunya. s. IX-X*. Ed.62. Barcelona, pàg. 252.

CARRERAS I CANDI, Francesc (1891): *Argentona Històrica*, La Renaixença. Barcelona, pàgs. 22-31.

CARRERAS I CANDI, Francesc (1892): "Nuevas aclaraciones relativas a la història de Mataró. La antigua iglesia de San Cucufate en territorio de Iluro. a *El Cronista; órgano del Partido Liberal-Conservador*", any III, números 72 i 73, dies 12 i 18 de març de 1892.

CLAVELL i NOGUERES, Jaume (1990): *Argentona. Història i records*. Ajuntament d'Argentona. Argentona, pàgs. 40-44.

FERRER I CLARIANA, Lluís (1968): *Santa Maria de Mataró. La parròquia, el temple*, vol. 1, Museu-Arxiu Històric Arxiprestal. Mataró, pàgs. 95-96.

GRAUPERA, Joaquim (1988): "L'arc ultrapassat en el pre-romànic del Maresme" a *Fulls del Museu-Arxiu de Santa Maria*, núm.31. Museu-Arxiu de Santa Maria. Mataró, abril 1988, pàgs. 3-9.

GRAUPERA, Joaquim (1989a): "La capella pre-romànica de Sant Martí d'Argentona" a *Va. Sessió d'Estudis Mataronins, 7 de maig de 1988, Comunicacions presentades*. Museu-Arxiu de Santa Maria;

Patronat Municipal de Cultura. Mataró, pàgs. 33-40.

GRAUPERA, Joaquim (1989b): *La capella pre-romànica de Sant Jaume de Traià (Argentona)*. Museu Comarcal del Maresme; Grup d'Amics de l'Art Romànic del Maresme. Mataró (El Maresme romànic, II), 58 pàgs.

GRAUPERA, Joaquim (1996): *Mataró medieval. Art i arqueologia. I/ historiografia i llocs de culte*. Grup d'Història del Casal. Mataró. (Col·lecció Ramon Muntaner, 1), pàgs. 35-38.

GRAUPERA, Joaquim (2001): *L'arquitectura religiosa preromànica i romànica en el Baix Maresme*. Volum 1. La Comarcal edicions. Argentona.

GRAUPERA, Joaquim (2002): *L'arquitectura religiosa preromànica i romànica en el Baix Maresme. Monografies*. Volum 2. La Comarcal edicions. Argentona, pàgs. 67-69.

MAS, Josep, Pvre (1921): "Antigüetat d'algunes esglésies del Bisbat de Barcelona, I", a *Notes històriques del Bisbat de Barcelona*, vol. XIII. Tip. Catòlica Pontificia, Barcelona, pàg. 292.

PELLICER I PAGÈS, Josep Maria (1891): "Nuevas aclaraciones relativas a la història de Mataró. II.- La antigua iglesia de San Cucufate en territorio de Iluro" a *El Semanario de Mataró*, any IX,

número 42 (3 d'octubre de 1891), pàgs. 3-6.

PREVOSTI I MONCLÚS, Marta (1981): "Sobre una possible mensa a Sant Jaume de Traià (Argentona)" a *Laietania. Estudis d'Arqueologia del Maresme*, vol. I. Museu Municipal de Mataró, Mataró pàgs. 193-195.

RIBAS I BERTRÀN, Marià (1956): "Mataró a VIII Reunión de la Comisaria Provincial de Excavaciones Arqueológicas de Barcelona, celebrada en Badalona el 23 de octubre de 1955. Ministerio de Educación Nacional. Madrid, pàgs. 89-95.

RIBAS I BERTRÀN, Marià (1988): *Els orígens de Mataró*. 2a. ed. revisada i ampliada. Caixa d'Estalvis de Laietana-Rafael Dalmau, Mataró-Barcelona. (Premi Iluro, 8), pàgs. 210-214.

RIBAS I BERTRÀN, Marià (1975): *El Maresme en els primers segles del Cristianisme*. Caixa d'Estalvis de Laietana-Rafael Dalmau, Mataró-Barcelona. (Premi Iluro, 24), pàgs. 43-50.

VILARDEBÓ I LLABRÉS, Joaquim (1925): "Sant Jaume de Traià" a *Bloc Mataroní, 1926*". Minerva. Mataró, 1925. Fulls del 28 al 29 d'agost. Edició facsímil en *Bloc Mataroní. Una manera de fer història*. PMC-Ed. Altafulla, Mataró, 1990. (Caps de Bou,16), pàgs. 602-603.

Anna Alsina
Gestió Immobiliària

C/ Dr. Samsó, 1 baixos - 08310 ARGENTONA
Tel./Fax 93 756 06 58 - Mòbil 616 35 93 54
E-mail: aalsina@cca.ictnet.es

Carrer Gran, 18
Tel.: 93 797 06 16
08310 Argentona

llibreria
papereria
premsa
revistes
fotografia
joquineria
i regals